

Třetí část:

Od vztahu ke stýkání – láska jako stav bytí

Schopnost být sám je schopnost milovat. Možná se vám to bude zdát paradoxní, ale není. Jedná se o existenční pravdu: pouze ti lidé, kteří jsou schopní být sami, jsou schopní milovat, sdílet, pronikat do nejhlubší podstaty druhého člověka – aniž by jej vlastnili, aniž by na něm byli závislí, aniž by jej degradovali na věc a aniž by si na něj utvořili návyk. Dávají druhému naprostou svobodu, protože vědí, že jestliže odejde, budou stejně šťastní, jako jsou nyní. Jejich štěstí jim druhý vzít nemůže, protože jim je ani nedává.

Proč pak tedy chtějí být spolu? Už to pro ně není potřeba; je to nadstavba, obohacení. Pokuste se to pochopit. Skuteční lidé milují jeden druhého pro vzájemné obohacení; není to pro ně potřeba. Rádi se dělí: mají tolik radosti, že by ji rádi do někoho přelili. A vědí, jak hrát na svůj život jako na sólový nástroj.

.....

Sólový hráč na flétnu se umí těšit ze své flétny sám. Jestliže k sobě najde hráče na tablu*, sólového hráče na tablu, budou se těšit ze společné hry a harmonie, již vytvoří mezi flétnou a tablou. Pro oba to bude potěšení: obohatí jeden druhého o své vlastní bohatství.

* indický bicí nástroj – pozn. překl.

„Láska“ je sloveso

Láska je skutečnost, je to něco, co existuje; strach je pouze absencí lásky. Problém s jakoukoliv absencí je, že s ní nelze nic udělat přímo. Strach je jako tma. Co můžete udělat s tmou přímo? Nemůžete ji zahodit, nemůžete ji vyhodit, nemůžete ji někam přinést. Neexistuje jiný způsob, jakým se lze vypořádat s tmou, než vnést do ní světlo. Cesta ke tmě vede přes světlo. Chcete-li tmou, zhasněte; nechcete-li tmou, rozsviňte. Budete však muset udělat něco se světlem, vůbec ne s tmou.

Totéž platí pro lásku a strach: láska je světlo, strach je tma. Člověk, kterého posedne strach, nikdy tento problém nedokáže vyřešit. Je to, jako byste zápasili s tmou: dříve či později budete vyčerpaní, unavení a poražení. A zázrak spočívá v tom, že vás porazí něco, co tu vůbec není! Když je člověk poražený, bezesporu se mu zdá, že tma je mocná, že strach je mocný, že nevědomost je mocná, že podvědomí je mocné. Mocné však vůbec nejsou, a především ani neexistují.

Nikdy nebojujte s tím, co neexistuje. Na tom ztroskotala všechna stará náboženství. Jakmile začnete bojovat s něčím neexistujícím, jste odsouzení ke zkáze. Vaše říčka vědomí se ztratí v neexistující poušti, a ta je nekonečná.

Nedělejte tedy ze strachu problém. Podstatná je láska. S láskou lze okamžitě něco udělat; není vůbec zapotřebí na něco čekat či něco odkládat na později.

Začněte milovat! Je to přirozený dar, jehož se vám dostalo od existence, od Boha nebo od Jednoty, nazývejte to, jak chcete. Jestliže jste byli vychováni v náboženském duchu, pak je to Bůh; jestliže jste nebyli vychováni v náboženském duchu, pak je to Jednota, Univerzum, Existence.

Pamatujte si, že láska se rodí společně s vámi; je to vaše vnitřní schopnost. Jediné, co je třeba udělat, je dát jí volný průchod – uvolnit jí cestu, nechat ji proudit, umožnit, aby se mohla uskutečnit.

Všichni ji blokujeme, zadržujeme. Co se týče lásky, jsme velmi lakomí, a to z jednoho prostého důvodu: naučili nás určitému hospodaření, které je naprosto v pořádku, používá-li se pro vnější svět. Jestliže budete mít určité množství peněz a budete je neustále rozdávat, brzy se z vás stane žebrák. Tím, že budete peníze pouze vydávat, o ně přijdete. Tato ekonomika, tyto počty nám přešly do krve, pronikly nám až do morku kostí. Jsou platné pro vnější svět a není na nich nic špatného, ale pro vnitřní pouť už platné nejsou. Tam fungují naprosto odlišné počty: čím více dáváte, tím více máte; čím méně dáváte, tím méně máte. Jestliže nebudete dávat vůbec, přijdete o své přirozené schopnosti. Ustrnou a uzavřou se; začnou se skrývat. Nebudou-li se moci přirozené schopnosti projevit, uschnou a zemřou.

Je to jako u hudebníka: čím déle hraje na kytaru či na flétnu, tím více hudby z jeho nástroje vychází. Není to tak, že by svou hrou na flétnu o hudbu přicházel – naopak, získává. Je to jako u tanečníka: čím více tančíte, tím dovednější jste. Je to jako malování: čím více malujete, tím lepší obrazy vytváříte.

Jednou, když Picasso maloval, se ho uprostřed práce zeptal jeden jeho přítel, kritik: „Pořád se mi honí

hlavou jedna otázka a už nemůžu dál čekat, už ji v sobě nemohu dál dusit. Chtěl bych vědět: namaloval jsi stovky obrazů; který je ten nejlepší?“

Picasso odpověděl: „Ten, jež maluji právě teď.“

Kritik nevěřičně zavrtěl hlavou: „Tenhle? A co ty ostatní, které jsi namaloval předtím?“

Picasso odvětil: „Ty všechny jsou obsažené v tomto posledním. A příští, který udělám, bude ještě lepší, protože čím více maluješ, tím větší je tvá dovednost, tím větší je tvé umění.“

Taková je láska, taková je radost – podělte se o ně! Zpočátku se bude objevovat jen v množství podobnému kapce rosy, protože vaše lakota je velmi stará, je pradávna. Jakmile se však podělíte o kapky rosy, budete brzy schopní se podělit o celé moře své bytosti; a to, co v sobě skrýváte, je nekonečné.

Jakmile se seznámíte s vyšší matematikou dávání a dostávání, zjistíte, že tím, že dáváte, zároveň dostáváte. Není to tak, že by se něco vracelo; bohatnete hned od samého začátku. Pak se z vás začne linout láska, začne z vás sálat. Jednoho dne na vás čeká překvapení. Kde je onen strach? I kdybyste ho chtěli najít, nepodaří se vám to.

Láska není vztah. Láska se vztahu týká, ale vztah to není. Vztah je něco ukončeného. Vztah je podstatné jméno; došli jste až na konec cesty, líbánky skončily. Teď už v něm není žádná radost, žádné nadšení, teď už je po všem. Můžete v něm pokračovat, můžete jednoduše dostát svým slibům. Můžete v něm pokračovat, protože je pohodlný, praktický, útulný. Můžete v něm pokračovat, protože není nic jiného, co by se dalo dělat. Můžete v něm pokračovat, protože když jej přerušíte, přinese vám to spoustu problémů.

Vztah znamená něco hotového, ukončeného, uzavřeného. Láska nikdy není vztah; láska je stýkání. Je jako řeka, proudící a nekonečná. Láska nezná žádný konec; líbánky začnou, ale nikdy neskončí. Není jako román, který v určitém bodě začne a v určitém bodě skončí. Je to nepřerušovaný úkaz. Milenci končí, láska pokračuje. Je to nepřetržitý sled. Je to sloveso, nikoliv podstatné jméno.

Proč omezujeme krásu stýkání na vztah? Proč tolik spěcháme? Protože stýkat se je nejisté, zatímco vztah je bezpečný, ve vztahu je jistota. Stýkání je pouze setkání dvou cizích lidí, kteří spolu zůstanou možná jen jednu noc a ráno si dají sbohem. Kdo ví, co se stane zítra? Náš strach je tak velký, že ze zítřku chceme udělat jistotu, chceme, aby byl předvídatelný. Chtěli bychom, aby se odehrával podle našich představ; nedovolíme, aby si svobodně řekl své. Proto každé sloveso okamžitě redukuje na podstatné jméno.

Když jste zamilovaní do ženy či muže, začnete okamžitě přemýšlet o tom, že byste se měli vzít. Udělat z toho smluvněprávní vztah. Proč? Jak ovlivňuje zákon lásku? Zákon lásku ovlivňuje proto, že láska chybí. Je to jen pouhá představa a vy víte, že taková představa jednou zmizí. Před tím než zmizí, se tedy usadíte. Před tím, než zmizí, uděláte něco, abyste se nemohli rozejít.

V lepším světě, ve světě s meditativnějšími lidmi, ve světě, kde je rozestřeno o něco více osvícení, budou lidé milovat, nesmírně milovat, ale jejich láska zůstane stýkáním, nikoliv vztahem. Neříkám, že jejich láska bude pouze krátkodobá. Je více než možné, že jejich láska půjde mnohem hlouběji než láska vaše, že bude na mnohem vyšší úrovni důvěrnosti, že v ní bude trochu více poezie a zbožnosti. Je více než mož-

né, že jejich láska bude trvat déle, než mohou kdy trvat vaše takzvané vztahy. Nebude však zaručená zákonem, soudem, policistou. Její záruka bude vnitřní. Bude to závazek vycházející ze srdce, bude to tiché souznění.

Jestliže jste s někým rádi, chtěli byste s ním být víc a více. Jestliže vám důvěrnost přináší potěšení, chtěli byste ji prozkoumávat stále více. Existuje několik květů lásky, které vykvetou pouze po dlouhých důvěrnostech. Existují však i letničky; za šest týdnů vyrostou a zdobí, ale za dalších šest týdnů jsou navždy pryč. Existují květiny, jimž trvá roky, než vykvetou, a existují květiny, které kvetou po mnoho dalších let. Čím déle jim trvá, než vykvetou, tím větší je jejich květ.

Musí to však být závazek jednoho srdce k druhému. Nemusí být ani převeden do slov, protože převést jej do slov, znamená znevážit jej. Musí to být tichý závazek: jednoho oka k druhému, jednoho srdce k druhému, jedné bytosti k druhé. Musí být pochopený, nikoliv vyslovený.

Není vůbec hezké vidět lidi, jak chodí do kostelů či na radnice, aby se vzali. Je to tak ošklivé, tak nelidské. Dokazuje to pouze, že si nemohou věřit, že věří více úřadům než svému vnitřnímu hlasu. Dokazuje to, že protože nemohou důvěřovat své lásce, důvěřují zákonům.

Zapomeňte na vztahy a naučte se, jak se stýkat. Jakmile máte vztah, začnete jeden druhého brát jako samozřejmost. To je přesně to, co ničí všechny milostné poměry. Žena si myslí, že zná svého muže, a muž si myslí, že zná svou ženu. Nikdo nezná! Je nemožné toho druhého poznat, vždy zůstává tajemstvím. A brát lásku jako samozřejmost, je urážející, neuctivé.

Myslet si, že známe toho druhého, je velmi nevděčné. Jak byste mohli znát svou ženu? Jak byste

.....

mohli znát svého muže? Vždyť představují procesy, nejsou to žádné věci. Žena, již jste znal včera, tu dnes už není. Tolik vody protéklo Gangou; je někým jiným, je naprosto odlišná. Vztah vytvářejte stále znovu, začínejte nanovo, neberte jej jako samozřejmost.

A muž, s kterým jste včera spala – jen se ráno znova podívejte na jeho tvář. Už není tou samou osobou, tolik se toho změnilo. Tolik, nevyčísitelně mnoho, se toho změnilo! V tom spočívá rozdíl mezi věcí a osobou. Nábytek v místnosti je stejný, ale muž a žena, ti už stejní nejsou. Poznávejte zas a znova, začínejte nanovo. To je to, co mám na mysli stýkáním.

Stýkat se znamená vždy začínat nanovo, neustále se snažit o seznámení. Zas a znova se jeden druhému představovat. Pokoušet se proniknout do všech stránek osobnosti toho druhého. Usilovat o stále hlubší poznání království jeho vnitřních pocitů, prohlubní její bytosti. Snažit se rozluštit tajemství, jež je nerozluštitelné.

To je radost lásky: poznávání vědomí.

A jestliže vztah vytváříte a neredukujete ho na hotovou věc, pak se vám ten druhý stane zrcadlem. Poznáváním druhého budete nevědomky poznávat i sami sebe. Tím, že budete pronikat hlouběji do druhého, poznávat jeho pocity, jeho myšlenky, jeho inspirace, poznáte i své vlastní hluboké inspirace. Milenci se stanou zrcadlem jeden druhému a láska pak přeroste v meditaci.

Vztah je ošklivý, stýkání je krásné.

Ve vztahu lidé vůči sobě postupně oslepnou. Jen si vzpomeňte, jak dlouho to je, kdy jste si naposledy se svým milencem hleděli z očí do očí? Jak dlouho to je, co jste se naposledy podívali na svou partnerku? Možná roky! Kdo se dívá na svou vlastní ženu? Už jste přijali jako samozřejmost, že ji znáte. Co je na ní tedy k vidě-

.....

ní? Zajímají vás spíše lidé neznámí než ti, které znáte; znáte kompletní topografii jejich těl, víte, jak reagují, víte, že všechno, co se stalo, se stane zas a znova. Je to stále se opakující kruh.

Tak to však není, tak to však doopravdy není. Nic se nikdy neopakuje; všechno je každý den nové. To jen vaše oči stárnou, vaše domněnky stárnou, na zrcadle se vám usazuje prach, jenž vás připravil o schopnost odrážet toho druhého.

Proto říkám, abyste se stýkali. Mám tím na mysli, abyste nepřetržitě zůstávali na líbánkách. Neustávejte ve vzájemném poznávání a zkoumání, hledání nových způsobů, jak jeden druhého milovat, hledání nových způsobů, jak jeden s druhým být. Každý člověk je tak nekonečná záhada, tak nevyčerpatelná, neproniknutelná, že není možné, abyste jednoho dne prohlásili: „Už ji znám.“ „Už ho znám.“ V nejlepším případě můžete říct: „Snažil jsem se ze všech sil, ale záhada stále zůstává záhadou.“

Čím více ve skutečnosti víte, tím tajemnější ten druhý je. Láska je pak nepřetržitým dobrodružstvím.